

Varhaník, Jiří

Sedmdesát pět let doc. PhDr. et Ing. Miroslava Plačka (* 19. září 1943 Svobodín)

Archaeologia historica. 2018, vol. 43, iss. 2, pp. 587-589

ISSN 0231-5823 (print); ISSN 2336-4386 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/138354>

Access Date: 28. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Sedmdesát pět let doc. PhDr. et Ing. Miroslava Plačka (* 19. září 1943 Svobodín)

Konference Archaeologia historica 2010, jubilantova přednáška při exkurzi na hradě v Polné. Foto J. Varhaník.

V září letošního roku se dožívá sedmdesáti pěti let doc. PhDr. et Ing. Miroslav Plaček. Jeho jméno jsme již řadu desetiletí zvyklí spojovat především s výzkumem moravských panských sídel, v autorově bibliografii však nechybí ani práce o takovýchto objektech v Čechách, v Rakousku, na Slovensku a dokonce i ve vzdáleném Středomoří. Tomuto tématu jsou také věnovány jeho mimořádně významné syntetické práce, vydané v nakladatelství Libri. Nejprve to byly *Hrady a zámky na Moravě a ve Slezsku* (Praha 1996, druhé vydání 1999), poté následovala podstatně objemnější *Ilustrovaná encyklopedie moravských hradů, zámků a tvrzí* (Praha 2001, doplněná v roce 2007 o *Dodatky*) a *Encyklopedie slovenských hradů* (s Martinem Bónou), vydaná téhož roku rovněž ve slovenštině. Je třeba zdůraznit, že šlo o zcela přelomové publikace, které kromě zasvěcených úvodních statí poprvé přinesly prakticky vyčerpávající katalog sledovaných objektů na výtčeném území, provázený početnou plánovou dokumentací. Skutečnost, že v případě Slovenska se záběr práce omezoval pouze na hrady, nikterak nesnižuje její hodnotu. Atraktivní romantické scenérie zřícenin slovenských hradů byly sice již několikrát zachyceny ve fotografických či převážně fotografických publikacích, ale moderně zpracovaný katalog s analytickými půdorysy až do vydání uvedeného díla obou autorů citelně chyběl. S touto tematikou souvisí knihy *Zaniklé hrady, hrádky a tvrze na Moravě* (s Františkem Musilem) a *Zaniklé hrady, zámky a tvrze Čech, Moravy a Slezska po roce 1945* (s F. Musilem a Jiřím Úlovcem). Významný je jubilantův podíl na objemné publikaci výsledků rozsáhlého archeologického výzkumu hradu ve Veselí nad Moravou, který zachytil převážnou část předhradí s objekty vznikajícími od poloviny 13. století – *Veselí nad Moravou. Středověký hrad v říční nivě* (spoluautor Miroslav Dejmal a kol., Brno 2015).

Ve spolupráci s Pavlem Šimečkem a Veronikou Skálovou se autor podílel na pozoruhodném projektu *Copuli lapidum. Hromady kamení. I + II. Hrady a hrádky v povodí Svatky a Svitavy* (Brno 2008), *Copuli lapidum. Hromady kamení. III. Hrady a hrádky v povodí Dyje a Jevišovky* (Brno 2008) a *Copuli lapidum, Hromady kamení. IV. Hrady a hrádky v povodí řeky Jihlavy* (Brno 2016, spoluautoři P. Šimeček, V. Skálová). Všechny tři publikace přinášejí početné kresběné rekonstrukce zpracované P. Šimečkem a přispívají ke zvýšení zájmu širší veřejnosti o tuto část hmotného kulturního dědictví.

Jubilantův zájem se však neomezuje jen na tuto problematiku. Ve svém podivuhodně širokém záběru se věnuje dějinám osídlení, historickému urbanismu, archeologii, genealogii šlechtických rodů, jakož i zpracování stavebněhistorických průzkumů. V této souvislosti je třeba uvést zejména práci *Páni z Kunštátu. Rod erbu vrchních pruhů na cestě k trůnu* (Praha 2006, s Peterem Futákem). Významný je jeho podíl na zpracování zejména starších dějin některých moravských měst – *Město Hranice do Bílé hory*. Archeologické památky střední Moravy. Svazek 8 (Olomouc 2004), *Hodonín. Dějiny města do roku 1948* (Hodonín 2008), *Veselí nad Moravou. Město v řece času* (Veselí nad Moravou 2011, s P. Futákem a kol.) a širěji pojatý přehled *Středověká města na Moravě a v sousedních zemích* (Hodonín 2009).

Neobyčejně početné jsou autorovy příspěvky na výše uvedená témata, v nichž samozřejmě převažuje „hradní“ problematika, do širokého spektra odborných periodik včetně sborníků z konferencí. V této souvislosti se zdá neuvěřitelné, že až do počátku 90. let minulého století vykonával tuto činnost vedle svého zcela odlišně zaměřeného zaměstnání. V roce 1996 absolvoval na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně obor archeologie–historie, roku 2003 tamtéž obhájil rigorózní práci v oboru historie a v roce 2006 se habilitoval na Filozofické fakultě Univerzity Hradec Králové. Od roku 1997 přednášel nejprve externě (do roku 2001), posléze jako pracovník (asistent, docent) Ústavu archeologie a muzeologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Vedle dalších kratších pedagogických úvazků působil několik let až do roku 2016 na Ústavu archeologie Filozoficko-přírodovědecké fakulty Slezské univerzity v Opavě.

Jubilant však není akademikem odtrženým od praktických problémů spojených s památkovou ochranou hradní architektury, což dobře dokládá epizoda z roku 2003, kdy se spolu s dalšími přizvanými specialisty (s doc. Ing. arch. Františkem Kašičkou, CSc., Ing. Pavlem Bolinou, CSc., a Radimem Vrlou) ochotně zúčastnil náročného jednání komise svolané památkovou inspekcí ministerstva kultury na hradě Helfštýně. Komise zde konstatovala, že záměry stavebních úprav na hradě vycházely z romanticky pojaté studie rekonstrukce hradu zpracované SÚRPMO – kolektivem Gardavský–Hynek v letech 1988–1993, která vůbec nepřihlížela k vypovídací hodnotě hradní architektury jako nenahraditelného historického pramene, ale metodicky překonaným způsobem směřovala k úplné dostavbě hradu do historicky neprokazatelné „ideální“ podoby. Bylo zde zdůrazněno, že ochrana kulturní památky nepřipouští, aby hrad byl účelově přízpusobován jako pouhá kulisa a technické zařízení pro pořádání kulturních akcí, neboť dosavadní úpravy byly determinovány způsobem využívání, a nikoli ohledem na potřeby ochrany kulturní památky. Některé stavební zásahy (dostavba pětiboké věže) byly shledány jako zcela neúnosné.

Z jubilantových osobních vlastností je třeba zmínit otevřenost, kolegiální jednání a obdivuhodnou energii, s níž se věnuje své práci. Na stránkách tohoto časopisu pak nelze opomenout jeho pravidelnou účast na konferencích historické archeologie, kam již řadu let přiváží značné množství vynikajícího burčáku. „Plačkův burčák“ se již stal v okruhu účastníků těchto akcí pojmem, ačkoli nejde o produkt jeho vlastní vinice, jak jsme se zpočátku domnívali, ale znalecky vybraný a zakoupený mok.

Ad multos annos.

Jiří Varhaník

Bibliografie Miroslava Plačka od roku 2012

Monografie a kapitoly v nich

K problematice východočeských hradů šlechty příšle z Moravy. In: Beran, Z. a kol., *Východočeská šlechta, její sídla a teritoria*, 121–134, 195–198. Praha 2013.

Zu den Residenzen der Liechtensteiner vor ihrer mährischen Zeit. In: *Documenta Liechtensteiniana Series Nova, Monographica*. Tomus 1. *Das Fürstenhaus Liechtenstein in der Geschichte der Länder der böhmischen Krone* (Hrsg. Vařeka, M.–Zářický, A.), 45–54. Ostrava – Vaduz 2013.

Brněnský hrad (Špilberk). In: *Dějiny Brna 2. Středověké město* (Jan, L., red.), 615–624, 655–657. Brno 2013.

- Poloha a utváření obce a jejich podstatných dominant (hrádek, tvrz, kostel). In: Mitáček, J. a kol., Vlčnov. Dějiny slovácké obce, 477–488. Vlčnov 2014.
- Stavební vývoj hradů Špilberka a Veveří v kontextu doby. In: Brno v proměnách staletí. Kapitoly z dějin města pod Špilberkem (Mihola, J.–Filip, A., edd.), 25–34. Brno 2014.
- Veselí nad Moravou. Středověký hrad v říční nivě (spoluautor Dejmal, M. a kol.). Brno 2015.
- Kapitola 3. Historie. In: Veselí nad Moravou. Středověký hrad v říční nivě, 9–47. Brno 2015.
- K historii Boleradic a jejich hradu. In: Boleradický hrad (Unger, J., ed.), 55–64. Brno 2015.
- Hrady a tvrze moravské šlechty. In: Mitáček, J., Středověká Morava, 95–112. Brno 2015.
- Copuli lapidum. Hromady kamení. IV. Hrady a hrádky v povodí řeky Jihlavy (spoluautoři Šimeček, P.–Skálová, V.). Brno 2016.
- Úvaha nad sídly pánů erbu vrchních pruhů s přihlédnutím k větvi z Poděbrad. In: Šandera, M.–Beran, Z., Poděbradská éra v zemích Koruny české, 28–40, 212–214 (spoluautor Musil, F.). Praha 2016.
- Sídla majitelů Týnce, zejména bývalý hrad v místě „Valy“. In: Týnec. Městečko na Podluží (Kordiovský, E.–Svoboda, M., red.), 112–121. Břeclav 2016.
- Místo Vyškova v regionu, město a jeho památky. In: Mlateček, K. a kol., Vyškov, dějiny města, 81–114. Vyškov 2016.

Studie, články a recenze

- Několik poznámek k památkové obnově hradů a hradních zřícenin na Moravě, Projekt. Slovenská architektonická revue – Slovak architectural review 4/5, 2011, 88–93.
- Srovnání vývoje hradní architektury v jižním Malopolsku a na východním Slovensku. In: Fortecja, sbírník zapovedníka „Tustaň“. Kniga 2 (Miska, R., red.), 364–383. Lviv 2012.
- Chorynští z Ledské do Bílé hory (spoluautor Futák, P.). In: Vyškovský sborník IX. Sborník Moravského zemského archivu – Státního okresního archivu Vyškov (Mlateček, K., red.), 23–48. Slavkov u Brna 2012.
- Památkové zabezpečení zříceniny hradu Zubštejna, Monumentorum tutela – Ochrana pamiatok 24, 2012, 423–434.
- Opevnění k ochraně širší populace ve středověku. In: Svorník 11. Sborník z konference stavebně historického průzkumu opevnění v Žacléři 12.–15. 6. 2012, 31–43. Praha 2013.
- Rozmanitost fortifikací – doklad dějinných zvrátů na ostrově Kós (Recko), AH 38, 2013, 507–522.
- Artur Boguszewicz: Corona Silesiae. Zamki Piastów fūrstenberskich na południowym pograniczu księstwa jaworskiego, świdnickiego i ziebickiego do połowy XIV wieku [recenze], AR LXVI, 2014, 551–555.
- Méně známé doklady k halštatu Ždánického lesa nebo i ke středověku?, Studia archaeologica Brunensia 19, 2014, 86–91.
- Objev tušeného – středověký hrádek u Čeložnic na Kyjovsku, VVM 66 – Supplementum 2, 2014, 123–127.
- Poznámky k opevnění měst benátské republiky sv. Marka v Egeidě a Levantě, Forum urbes medii aevi VIII., 2014, 100–111.
- Vztah města a hradu na území Jižní Moravy a Dolního Rakouska (spoluautor Měřinský, Z.), Forum urbes medii aevi VIII., 2014, 236–255.
- Torna vára. Várak tornában, sárosban és abaújban. In: Castrum 17. szám. Szerk. I. Feld. 1–2, 123–125. Budapest 2014.
- Sáros vára. Várak tornában, sárosban és abaújban. In: Castrum 17. szám. Szerk. I. Feld. 1–2, 125–128. Budapest 2014.
- Kapi vára. Várak tornában, sárosban és abaújban. In: Castrum 17. szám. Szerk. I. Feld. 1–2, 128–130. Budapest 2014.
- Opomenutá renesance ve Strážnici. In: Archivum amicus historici est. Sborník příspěvků k životnímu jubileu Hany Jordánkové, 190–202, 545–546. Brno 2015.
- Revitalizace hradní zříceniny Rokštejn (k. ú. Panská Lhota, město Brtnice, Morava) a perspektiva jejího kulturního využití (spoluautor Měřinský, Z.), AH 40, 2015, 535–551.
- Nízký zámek (dolní hrad) v Plumlově v rámci liechtenštejnských stavebních aktivit. In: Dějiny staveb 2015. Sborník příspěvků z konference Dějiny staveb 2015, 9–17. Plzeň 2016.
- Poznámky k opevnění města Vyškova, AH 41, 2016, 327–343.
- Vzpomínka na Zdeňka Měřinského, CB 16, 2016, 243–246.
- Nejprve dvorec – nakonec pozdně renesanční dependencie, AH 42, 2017, 523–537.